
Pángyánszky Ágnes:

Növekedjete a hitben! A felnőttkor hitbéli elköteleződésének kérdései gyülekezetpedagógiai szempontok alapján¹

Abstract: Grow in faith. Issues of faith commitment in adulthood from a congregational pedagogical perspective.

The aim of this study is to draw attention, from a congregational pedagogical perspective, to the importance of becoming a follower of Jesus through adulthood, and to the questions of discipleship formation. It explores what it means for us today to have mature faith and discipleship identity. The study aims at underlining the need for the renewal of confirmation ministry, of what it means in terms of faith affirmation, methodological questions and mission objectives. To help form a more conscious Christian life, we explore the emerging questions of theological reflection, or theological reflexivity, as it forms a new challenge for contextual practical theology.

Keywords: vocation, discipleship, adult faith, confirmation ministry, commitment, theological reflection

A tanítványi élet útján

„Az az indulat legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban is megvolt...” (Fil 2,5) A Filippi-lelél Krisztus-himnusza az egyik legkifejezőbb megfogalmazása annak a kétirányú törekvésnek, amelyben egyrészt Isten formálja teremtményét, az embert, másfelől az ember igyekszik egész személyiségében megragadni az Istenhez tartozásnak, az Isten követésének a lényegét és titkát. Mindkét törekvés egyetlen személyben, az emberré lett Istenben, Jézus Krisztusban összpontosul. Ő az, akiben megtaláljuk az emberlét lényegét, hiszen

¹ A Magyarországi Evangélikus Egyházban (MEE) a 2023-as év a konfirmáció és az elköteleződés éve lesz. A tanulmány a MEE Gyülekezeti és Missziói Osztálya által szerkesztett 2022/2023-as Gyülekezeti Munkaprogram bevezető tanulmányaként is közlésre kerül.

ő a szeretet, a megbocsátani tudás, az áldozathozatal, az elköteleződés, a szociális érzékenység, az etikai döntéshozási képesség és a következetesség testet öltő létezése. Az ember egyedül Jézus Krisztuson keresztül tud közelebb jutni élete értelmének, hivatásának, fejlődési, növekedési lehetőségeinek megtalálásához, azok formálódásához.

A Biblia történetei tanúskodnak erről a kétirányú törekvésről. Tanúskodnak Isten üdvösségszerző munkájáról, embermentő és megváltó cselekvéséről, végtelen szeretetének emberi életutakban kirajzolódó kegyelméről. Tanúskodnak emberi életokról, dilemmákról, megküzdésekről, és az emberi élet végső földi határának reménységet hozó új perspektívájáról. Mindezek a tanúságtételek konkrét emberi életekben, sorsfordító változásokban történnek. Isten „emberei” minden kor istenkereső embere előtt példaként állnak, hogy rámutassanak arra a lehetőségre, amely mindannyiunk életében ott rejtőzik: követők, tanítványok, szószólók, tanítványok lehetünk mi magunk is.

Az elhívás személyesen megszólító ereje

Dietrich Bonhoeffer azonban nem véletlenül teszi fel a kérdést „A követés” c. művében: „Hogy jövök ahhoz, hogy Jézusnak a vámszedőhöz intézett hívását esetleg magamra vonatkoztassam?”² Bonhoeffer és sokak bizonyágtétele nyomán nem kell félnünk attól, hogy mára elhalkult volna a Jézus követésére hívó szó. Az egyház missziójának lényege, hogy ezt a hívó szót, az evangélium üzenetét bátran képviselje és hirdesse minden lehetséges körülmény között. A 2023-as évben figyelmünket Jézus követésének lehetőségére, a Jézussal való vándorlásra, a tanítványi élet formálódásának kérdéseire fókuszáljuk.

Tisztában vagyunk vele, hogy a 21. század első évtizedeinek hívószavai: a spiritualitás, a világjárvány, az ökotudatosság, a közteológia, a különböző és nagyon fontos érzékenységi mozgalmak egyházban és társadalomban egyaránt új trendeket, új fókuszhelyzeteket hívtak életre. A keresztény egyházak újult erővel vizsgálják, és sokszor újra tanulják, mi történik körülöttünk a világban, hogyan tudunk keresz-

² BONHOEFFER 2007, 189.

tény hitünket tükröző véleményt valóban kiformálni, és hogyan lehetünk hatással mindarra, ami körülöttünk és velünk történik. Nem kétséges, hogy sokféle igazságtalanság közepette feladatunk a kitekintésre, a dialógusra, az érzékenységre, a világra való nyitottság. A keresztény létformát körülvevő kontextussal történő párbeszéd igénye nem hal el, tovább erősödik, és új területeken válik szolgálatává Krisztus földi egyházának. Mégis, miközben ez a kitekintő nyitottság újraértelmezett hangsúlyává válik az egyház önértelmezésének, emellett szükséges, hogy megfogalmazódjanak olyan belső, a keresztény hitmegélésre és hitgyakorlatra vonatkozó alapvető reflexiók is, amelyek az egyház keretein belül a közösségi és egyéni vallásosság kérdésében is bizonyos folyamatokra, hiányokra, összefüggésekre, adott esetben pedig akár problémákra is felhívják a figyelmet.

Mindezek alapján a 2023-as év egyházi kontextusában különösen is szeretnénk figyelni a konfirmáció és a felnőtt hitben való elköteleződés és megerősödés kérdéseire. Igaz, hogy egy, az úrvacsora vételével kapcsolatos zsinati teológiai döntés indította be ezt az intenzív reflexiók folyamatot, mégis, a konfirmációval kapcsolatos tágabb ölelésű kérdések Istenbe vetett hitünk egyik legfontosabb alkotóelemére mutattak rá. Mit jelent ma számunkra a konfirmációban Istentől kért, és az egyház és a gyülekezet közösségében ünnepelt felnőtt hit, a tudatos Isten mellett döntés, és a hit érett, tanítványi identitásban történő megélése? Hogyan tudunk igehirdetői, tanítói, lelkipásztori és gyülekezetszervezési szolgálatunkban megújuló tudatossággal figyelni arra, hogy még többet beszéljünk és beszélgessünk a felnőtt hitre és a tanítványi életre történő elhívásról? Válaszkeresésünk közepette az egyik legfontosabb felismerésünk, hogy egyszerre örök, és egyszerre új ez a feladat. Ebben megerősít bennünket a Biblia tanúságtétele és az az egyetemes keresztény és lutheri evangélikus hagyomány, amely nem feledkezik meg Isten üdvösséget hozó munkájáról. De emellett feladatunk az a gyakorlati teológiai reflexió is, amely egészséges kritikával vizsgálja az egyház szolgálatát, és hűséges és előremutató módon törekszik annak fejlesztésére és gyakorlati megvalósítására.

Ebben az önreflexiós folyamatban elkerülhetetlen, hogy megvizsgáljuk azokat a gyülekezetpedagógiai és gyülekezetépítési fejlődési folyamatokat, amelyek az egyházak életét az elmúlt évtizedekben meghatározták. Az egyház szolgálata akkor fejlődhet, ha az őszinte Isten előtt való megállás és a kérés lehetőségének imádságos lelkületével vizsgálja életjelenségeit, és így marad nyitott a szükséges változásra. Amikor a hitben való megerősödés és a hitben való növekedés kérdéseit tekintjük át, akkor a teljesség igénye nélkül az alábbi területek vizsgálata segítheti reflexiónkat.

Meghívás az egyéni hitformálódásra

A felnőttképzés törekvése, hogy segítse és kísérje a felnőtt ember transzcendencia iránti igényét, és ebben a kísérésben megvalósulhasson az Istennel fennálló személyes kapcsolat felvétele és megszilárdulása.³ Ennek a kapcsolatnak primer megismerését a Biblia történetei teszik lehetővé, melyekből kirajzolódik az embert megszólító Isten és az Istennek adott válaszában hitre jutó (vagy éppen a hitet elutasító) ember kapcsolati dinamikája. Ez a kapcsolat sorsfordító eseményeken, elköteleződéseken, szövetségen, kudarcokon és áldásokon keresztül formálódik. Az Ószövetség és az Újszövetség is tanúságot tesz az Istentől érkező elhívásról, az emberi élet Istennek történő odaszánásáról, a másik emberért érzett felelősség felvállalásáról, a gyógyulás lehetőségéről és egy, az evilági életnél tágabb dimenziójú jövő lehetőségéről. Isten és ember kapcsolatában egy folyamatban valósul meg az ember számára az élet, és az emberi kapcsolatok értelmének megtalálása a Krisztus-eseményen keresztül. Ez a folyamat a hitformálódás folyamata, amelyben imádság, tanulás és dialógus útján történik az élet értelméről és az igazi kötődésekről szóló közös gondolkodás.

A hitmegélés és a hitgyakorlás vizsgálata a gyakorlati teológia egyik újonnan felfedezett területe, amely rámutat arra, hogy a Krisztusban való hit személyes döntésre és elköteleződésre hív. Adódhatnak olyan helyzetek, - és egyházi kontextusunkban most ezt tapasztal-

³ PÁNGYÁNSZKY 2015, 17.

taljuk -, amelyekben a népegyházi hagyomány alapján történő egyháztagság kapcsán új kihívásként kell szólnunk a személyes megszólítottság, a hitben való formálódás és növekedés egyéni lehetőségéről és felelősségéről is. Tudjuk, hogy a Krisztus testéhez való tartozásunk egy közösségi létforma, és a meghívást erre a közösségre kapjuk Istentől. Mégis küldetésünk az, hogy a személyes megszólítottság lehetőségére és az elköteleződés kimunkálására is hangsúlyosan hívjuk fel a figyelmet, és ebben is hűséges és türelmes tanítványai legyünk Jézusnak. A názáreti Jézus az evangéliumok történeteiből kirajzolódó személyes találkozásai és beszélgetései nyomán látjuk, hogyan születik mély, kötődésre képes Istenbe vetett hit, és ennek nyomán hogyan változnak és formálódnak emberi sorsok.

A gyülekezet a hitben történő formálódás otthona

A Krisztus-követő tanítványi élet „tanulásának” helyszíne lehet a család, a gyülekezet, a keresztény szellemiségű intézmény, amennyiben ezek a közösségek lehetőséget és teret adnak a hit átadására, a vallásos szocializációra.⁴ Mégis, bizonyára nem véletlen a katechézis szolgálatának kontextuális valláspedagógiai és gyülekezetpedagógiai fókusza, a gyülekezetben történő tanulás és szocializáció megvalósulása. „Gyorsított” pedagógiai folyamatokra van szükség, mert a hit családi és közösségi áthagyományozásának láncolata többszörösen is megszakadt a ma élő generációk sorában.⁵ Míg a gyermekek hitben való nevelésének helyzetében az oktatási és nevelési intézmények fel tudják vállalni a vallásos szocializáció feladatát, addig a felnőttek helyzetében kifejezetten szükség van a gyülekezeti közösség kísérő és támogató funkciójára. A gyülekezet közösségében valósulhat meg a tanítványi létre való rátalálás, az elköteleződés, a személyes hit közösségi kapcsolópontjainak kiépítése.⁶ Ezek a kapcsolódások segíthetik ebben a folyamatban azt is, hogy a keresztény ember Krisztusról történő tanúságtétele a társadalom folyamataira is hatással lehessen.

⁴ PÁNGYÁNSZKY 2020, 173.

⁵ NÉMETH 2019, 11.

⁶ SZABÓ 2019, 315.

A megajándékozottság életformáló tapasztalata

Az úrvacsorát ünneplő évek friss élménye ráirányítja figyelmünket arra, hogy Istennel mint ajándékozóval találkozik az ember. Az emberi élethez szükséges testi és lelki táplálék az úrvacsorában az emberi percepció minden lehetséges szintjén ajándékként, Isten kegyelme jeleként jelenik meg. A kenyér és bor valóságában Krisztus jelenléte ajándék fizikai, és az élet értelmét kereső ember számára lelki és szellemi értelemben egyaránt. A konfirmáció alkalmával történő hitfogadalom gyakorlata sokszor még most is egyoldalúan a kognitív ismeretek elsajátítására építi a felnőttkor Krisztus-követő hitét. Sem valláspszichológiailag, sem gyülekezetpedagógiailag nem mondhatjuk azt, hogy a tanulás egyoldalúan szorítkozhat hittartalmak elsajátításának képességére. A hittartalmak magukban hordozzák a lelkeségnek, a spiritualitásnak, az érzelmeknek, a megtapasztalásnak és a hithez kötődő élményeknek a „lenyomatait,” és sokféle formában teszi lehetővé az ember számára a megajándékozottság hiteremtő és hitformáló élményét. Amikor Isten ígését valamelyik egyházi szolgálatunkon keresztül hirdetjük, akkor a megajándékozottság egzisztenciális megtapasztalására éhező és szomjazó embert lássuk magunk előtt, akinek sokféle formában van szüksége arra, hogy Isten kegyelmét megtapasztalja, és ebben a kegyelemben meggyökerezve folytathassa Krisztus tanítványaként életútját.

Kötelezettségből tanítványi elköteleződés

Konfirmációi szolgálatunk során még ma is gyakran szembesülünk azzal a népegyházi hagyománnyal, ami evangélikus kötődésű családokban a konfirmáció „áthagyományozásának” a gyakorlata. Több esetben tapasztaljuk azt a jelenséget, hogy a konfirmáción való részvétel egy gyülekezeti aktivitásban lezáródó folyamattá válik, és nem követi olyan hitgyakorlat, ami egy egész életre szóló elköteleződés lehet. A konfirmáció mint kötelezettség nem tud olyan motivációvá válni, mint ami alapvetően meghívás Isten részéről egy közös útra, a tanítványi létforma élethosszig tartó megvalósítására. Ez a meghívotti élmény, az elköteleződés és a motiváció a tanulás olyan jellemzői, amelyek alapján megszülethetett a tanulás új, gyakorlati teológiai

fogalma, a matétika.⁷ Németh Dávid nyomán a matétika a motivált tanulási folyamatok biblikus alapon történő leírása, a „Mit kell hinni” kérdés mellett a „Hogyan lehet Krisztus tanítványává válni” motivációra alapuló kérdése.⁸ A matétika, mint a tanítvány szó görög eredetije visszautal az emmausi tanítványok történetére, amelyben a belső hitküzdelmeket megelőző tanítványok a jézusi szó, a dialógus és a jézusi jelenlét nyomán jutnak el a hitben történő megismerés és felismerés megtapasztalására. (Lk 24,13-35) A felnőtt ember tanulás iránti igénye olyan belső motiváció, ami a világ egyre mélyebb és átfogóbb megértésére, a befogadókészség fejlődésére, dialógushelyzetre, folyamatos kommunikációra vágyik. Az emberben megfogalmazódó egzisztenciális kérdések sokszor kifejezetten és meglepően vallási tartalmúak. Különböző életkorban és különböző hitfejlődési szakaszokban ugyan másként fogalmazódnak meg, de mégis egy, a hitben járó élet megvalósulásához szükséges fejlődési szakaszokon keresztül megvalósuló cél felé haladnak.⁹

A hitben való növekedés reménysége

A keresztény hit 21. századi megélésében az egyház missziói elkötelezettségének rendkívül hangsúlyos szerepe van. Ma már elválaszthatatlan az egyház önértelmezésétől Jézus missziói parancsának (Mt 28,18-20) önreflektív értelmezése. A „Menjetek el...” jézusi bátorítása többé nem a távolságot legyőző misszió értelmezése, hanem sokkal inkább az emberi kapcsolatokban megvalósuló bizonyágtétel, életforma és Isten ígéjének szerves megvalósítása a mindennapokban. A misszió fogalmának ez az önmagunkra érvényes értelmezése kiemeli a passzivitásból, és aktív misszióra hív. Ennek egyik megvalósulása az a napjainkban is egyre erősebbé váló egyházi képzések bátor gazdagodása több olyan képzési területtel (valláspedagógiai, mentálhigiénés, diakóniai, egyházi szolgálattévi), amelyek lehetőséget adnak a

⁷ „A tanulás ösztönzésének tudománya, amely az új ismeretek, tapasztalatok szerzésére és az új készségek kifejlesztésére irányuló belső indítékok természetét vizsgálja.” NÉMETH 2019, 37.

⁸ Id. m. 37.

⁹ PÁNGYÁNSZKY 2020, 175.

tanítványi lét aktív megvalósítására, egy szolgálatokat vállalni tudó új tanítványi generáció kialakulására. Ez az új tanítványi generáció hatással tud lenni a gyülekezeti struktúrára és a gyülekezet minden szolgálatára. Ez a fejlődés szakítani tud az eddig sokszor egyoldalúan a lelkészi szolgálat által meghatározott gyülekezeti élettel, és csapatmunkát hoz létre, szolgálói körök kialakításával gazdagítja a gyülekezeti és egyházi életet. A matematika segítségével többen tudnak szakszerűen, megfelelő teológiai képzettséggel szolgálatot végezni, így nem csupán a szolgálattévők körében, hanem a hitben való elmélyedésben is gazdagabbá, teljesebbé válik a gyülekezet közössége. Ez a növekedés és a közösségben megvalósuló szolgálat vonzóvá és hívogatóvá válhat már a konfirmandus korosztály, az ifjúság, a felnőttek és az egész gyülekezet számára.

A konfirmáció kontextuális kérdésfelvetése

A konfirmáció hagyománya az evangélikus egyházakban meghatározó passzázsrítus, emellett az első úrvacsoravételre történő felkészülés lehetősége is. Magában a konfirmációban a vallásgyakorlat többféle rétege találkozik, izgalmas elegyét alkotva a keresztség és az úrvacsora szentségértelmezésének, a felnőtté válás rítusa gyakorlatának, és ezzel együtt a felnőtt hit világába történő belépés első állomásának is. Mielőtt a konfirmáció gyülekezetpedagógiai, vagy akár gyülekezetépítési értelmezéseit vizsgáljuk, érdemes felidéznünk egy fontos teológiai alapvetést a konfirmáció céljának tisztázása érdekében: „A keresztség teljes szentségi beavatás (iniciáció), és az úrvacsorában megtörténő részvételhez vezet. A konfirmációnak és más megerősítő rítusoknak folyamatos pasztorális szerepük van a keresztségben részesültek hitbéli megerősítésében, de semmilyen módon nem tekinthetők a keresztség beteljesítésének vagy az úrvacsoravételhez szükséges előfeltételnek.”¹⁰ Ez az alapvetés teológiai értelemben megállja a helyét, azonban mai egyházi gyakorlatunkban számolnunk kell azzal, hogy a konfirmáció előtti úrvacsoravétel lehetősége nem azonnal terjedt el gyülekezeteinkben, így megállapíthat-

¹⁰ PÁNGYÁNSZKY 2021, 409.

juk, hogy a konfirmáció eseménye egyházunk mai liturgiai gyakorlatában a hit megerősítésének ünnepélyes alkalma, amelyhez a protestáns hitgyakorlat az első úrvacsoravételt még sok esetben hozzákapcsolja.

Tanulmányunk szempontjából, a konfirmáció gyakorlata alapján a hit megerősítése, az arra való felkészülés és felkészítés módszertana, és a konfirmációt követő lehetőségek, a missziói célkitűzések felvázolása a meghatározó kérdés. Minderről egy olyan gyülekezetpedagógiai kontextusban gondolkodunk, amiben őszintén látnunk kell azt a kihívást, ami a gyülekezeti gyermek- és ifjúsági munka megvalósulása jelenti egy szórványegyház helyzetében. Ezt a helyzetet az elmúlt években csak nehezítette, hogy a pandémia miatt drámaian csökkent a gyülekezetekben megvalósuló alkalmak száma, így a konfirmandusokat is nagyon nehezen lehetett bekapcsolni egy életerős, alkalmakban és szolgálatokban gazdag gyülekezeti életbe. A karantén miatt a megszokott gyülekezeti dinamika megváltozott, és új útkeresési helyzetet eredményezett az egész egyház számára.

Evangélikus egyházunkban az egyházi szolgálat külön területeiről szóló 2005. évi V. törvény III. fejezete a konfirmációi felkészítés célját a következőben határozza meg: „... az élő Krisztus-hitre és vallástételre segítés, valamint a gyülekezet életébe való beépítés.”¹¹ A törvény iránymutatása alapján teológiai feladatunk, hogy mindig az adott konfirmációra készülő korosztály hitfejlődési szintjének és vallásos szocializációjának függvényében tekintsünk a konfirmációi felkészítésre úgy, mint ami megalapozza és elindítja a felnőtt hit felé vezető utat. Ez az út a személyes hit tudatosságának fejlesztését, és a gyülekezeti életben való tapasztalatszerzést jelenti, természetesen abban a helyi tradícióban, amely meghatározza egy adott közösség konfirmációs gyakorlatát, evangélikus identitásának megvalósulását. Elválaszthatatlan ez a folyamat annak a felmérésétől is, milyen gyülekezeti katechézisben vagy iskolai hitoktatásban szerzett ismeretek és hittapasztalatok állnak konfirmandusaink mögött.

¹¹ https://zsinat.lutheran.hu/torvenyek/hatalyos-toervenyek/2005.evi_V._toerveney_az_egyhazi_szolgalat_kuloen_teruleteirol.pdf/view.

A konfirmációi felkészítés kontextuális módszertana azt igényli, hogy az egyházunkban gyakorolt kátéismeretek olyan mai pedagógiai eszköztárral egészüljenek ki, amelyek integrálni képesek az adott korosztály ismereteit, érdeklődését, és amelyek dialógusképesek az Istenbe vetett hit tartalmi és tapasztalati megismerése során. Jelenleg lelkészi hatáskörben dől el, milyen tananyag képezi a konfirmációi felkészítés alapját. A Konfirmációi Káté használata mellett több gyülekezet használja a Tanuló Közösségben c. konfirmációi könyvet, de több lelkész saját fejlesztésű tananyagot is használ a felkészítés során. A többféle megközelítés mögött a konfirmációi oktatás eltérő hangsúlyai állnak: bibliaismereti, dogmatikai, spirituális, közösségépítő hangsúlyok jelennek meg a felkészítésben, és a konfirmációi vizsgákon is találkozhatunk klasszikus kátéjellegű vizsgáztatással, írásbeli számonkéréssel, vagy valamilyen előre meghatározott közösségi alapú szolgálattal, pl. jelenetekkel, kreatív előadásformákkal. A felkészítés módszertana is széles palettán mozog: memoriterek tanítása, csoportmunka alkalmazása, tapasztalati és élményalapú tanulás, csendesnapok, kirándulások, konfirmációi táborok megvalósítása.

A gyülekezeti integráció szempontjából lényeges eleme a konfirmációnak a gyülekezeti segítő, például az ifjúság bevonása, közös konfirmandus és ifjúsági programok szervezése, a gyülekezeti istentiszteleti életében való részvétel és az istentiszteleti liturgiai szolgálat bátorítása. A Tanuló Közösségben c. könyv anyagában hangsúlyos szerepet kap a családokkal való kapcsolattartás, közös feladatok otthoni megbeszélése, a család integrálásának lehetősége a gyülekezetbe a konfirmáción keresztül is. A keresztény identitás erősítésében a kortárscsoport szerepe meghatározó, ezért a gyülekezeti közösségnél szélesebb közösségi élmények és tapasztalatok (egyházmegyei, kerületi, országos táborok és fesztiválok) is erősíteni tudják a kötődés és az elköteleződés megszilárdulását.

A konfirmációi felkészítés gyülekezetpedagógiai vizsgálata egy jelenleg is folyó nemzetközi konfirmációi kutatás szempontrendszer alapján kilenc minőségi dimenzió alapján történik. A konfirmációi szolgálatunk átgondolásához és értékeléséhez hasznos segítséget

nyújtanak ezek a minőségi dimenziók, és segítséget adnak a konfirmáció átfogó egyházi és gyülekezeti stratégiai átgondolásához.¹²

1. Résztvevő-központúság (ifjúságorientált relevancia)
2. Részvétel (aktív participáció, önkéntesség, a spiritualitás ifjúsági formái)
3. Transzformáció (az egyéni istenkapcsolat megerősödése, pozitív egyházkép, a hit mint folyamat megértése)
4. Átalakulás (életfolyamati változások, átmeneti rítusok, hitbéli változások)
5. Tanulás (tudás, attitűd, teológia, dialógus, reflexió)
6. Tevékenységek (módszerek, nonformális oktatás, tapasztalatok, reflexiók)
7. Közösség (inkluzivitás, közösségi összetartás, diakónia)
8. Kapcsolatok (személyes kapcsolatok, hálózatosság, családcentrikusság, biztonságos környezet)
9. Fejlődés (visszajelzés, önértékelés, minőség, változások)

A 2023-as konfirmáció és elköteleződés éve a gyülekezetépítés és a misszió kérdését is középpontba állítja. Különösen is hangsúlyos ez a téma a fogyó egyháztagság és missziói útkeresésünk helyzetében. Hogyan válhat a konfirmáció integratív elemévé a gyülekezetek növekedésének és a felnőtt hitben való megerősödés meghatározó impulzusának? A Lutheránus Világszövetség konfirmációi kiadványa (ami alapjául szolgált a Tanuló Közösségben c. könyv anyagának is) felhívja a figyelmet a konfirmáció hitfejlődési és közösségi integrációs céljai mellett arra is, hogy természetes célja az előttünk álló generációknak, hogy átadják hitüket és hagyományaikat az utánuk jövő generációknak. „A konfirmáció gyakran a közösség azon erőfeszítése, hogy gyermekein keresztül a jövőt folytatásként láthassa, és céljait és valóságértelmezését kiterjeszthesse.”¹³ A jövő építése, a konfirmándusok gyülekezeti integrációja elválaszthatatlan attól a törekvéstől, hogy legyen, aki továbbviszi az ősök szokásait, a közösség identi-

¹² PÁNGYÁNSZKY 2021, 326.

¹³ SCHNEIDER 1998, 33-35.

tását, a Biblia iránti hűséget, és azt a hitgyakorlatot és bölcsességet, ami az Istennel való kapcsolat során kristályosodott ki. A hagyomány átadásának igénye tulajdonképpen magának a misszióknak a része, ami összeköti a jelenben a múltat és a jövőt.

A konfirmációban egy rítusban találkozunk össze hittapasztalat, hitgyakorlat, teológia, hagyomány és jövőkép-alkotás. Akármennyire is küzdelmes, sokszor emberi erőfeszítéseinket meghaladó feladat is a konfirmáció, mégis erős kötődést és identitást hordoz magában. Ezt a hagyományt értéknek tekintő kötődést lehet a misszió mozgatórugójává tenni, a gyülekezeti missziói stratégia közösséggé hordozott felelősségévé, ami mobilizálni képes a konfirmáció utáni hitbéli és gyülekezetközösségi megmaradást.

A felnőttkori hit elköteleződését munkáló gyülekezetpedagógiai kérdések

Jézus mai tanítványai

„Menjetek el, tegyetek tanítvánnyá minden népet...” Jézus misszió parancsa (Mt 28,18-20) nyomán a gyakorlati hitmegélés és hitgyakorlat értelmezésében egyre meghatározóbb szerepet kap a tanítványság kérdése. A már említett matetika, mint a tanítváni lét gyakorlati teológiai ágának megszületése is jelzi, komoly útkeresésben vagyunk a Krisztus-követés mikéntjének mai meghatározásában és életgyakorlattá tételében.

A tanítvány szó 269-szer fordul elő az Újszövetségben, míg a keresztény szó háromszor.¹⁴ Ez a „statisztika” még inkább rámutat arra, hogy Jézus Krisztus tanítváni követése az az egzisztenciális út, amely az ember számára Isten kegyelmi ajándékainak elfogadását, a megigazulás helyes értelmezését, és egy Istennek hitben elkötelezett életet jelent. De joggal kérdezhetünk rá a 21. században arra, vajon a mindennapi hitmegélésünkben milyen lehetőségeink vannak arra, hogy ezt a tanítváni létformát megéljük? Mielőtt megvizsgálánk ennek a lehetőségeit, érdemes átgondolnunk azt is, feltétellel tehető-e a hitmegélésben egyben a tanítványság is, illetve milyen értelmezési

¹⁴ WILLARD 2006, 3.

többletet hordoz a tanítványi létre való törekvés mindahhoz képest, amit eddig a Krisztus-követésről meghatároztunk.¹⁵

A Krisztus-követő tanítványi életre való törekvés választ szeretne adni arra a hiányra, amit az Isten-kapcsolatunkban ön- vagy valamilyen rendszerhibából megélünk. Sokan nem szocializálódtak keresztény közegben, az egyháznak sem volt mindig lehetősége arra, hogy szolgálatát szabadon élje meg. Emberi személyes döntésekben is sokszor tűnik egy ilyen elköteleződés inkább ijesztőnek, mint a sokszor megalkuvásokon alapuló kényelmünk, anyagi biztonságunk, azonnali megoldásokra vágyó igény szintünk miatt vonzóknak. Rowan William definíciója nyomán bizonyára sokan töprengenének el egy ilyen mértékű elköteleződésen: „... nem attól leszel tanítvány, hogy a templomban időről időre felbukkansz. A tanítványság szó szerint jelentheti, hogy „tanítványnak lenni” a szó szigorú görög értelmében, de azt nem jelenti, hogy hetente egyszer megjelenünk egy kurzuson (vagy akár egy istentiszteleten). A tanítványság nem egy átmeneti állapot, hanem egy folyamatos kapcsolat.”¹⁶

A tanítványság kérdése a 21. századi spiritualitását tudatosabban megélni vágyó ember erőfeszítése arra, hogy visszatérhessen a bibliai Isten-ember kapcsolat értelmezéséhez és életgyakorlattá tételéhez. Egy tátongó úr betöltésének vágya, ami az életvitelünk, a gondolkodásunk, az értelemkeresésünk és a lelkünkben elhalkulni nem tudó transzcendens utáni hiány érzékelhető feszültségéből fakad. A tanítványság egy olyan új életforma kutatása, amely nem az értékhalmozásra és a felesleges megteremtésére, hanem egy új etikai átgondoltságra, ésszerűsége, és lelki értékek megbecsülésére törekszik. Teszi mindezt azon teológiai meggyőződés nyomán, hogy tudjuk, nem

¹⁵ Willard jegyzi meg a tanítványság kérdéséről, hogy az egyházak nem teszik az egyháztagság „feltételévé” a tanítványságot, a hitben elkötelezett keresztény életet. Id. m. 4-5.

Hazai evangélikus gyakorlatunkban a népegyházi lelkiségi keretek és az evangélikál meggyőzések között többször is érezhetjük ennek a kérdésnek a feszültségét. Ebben a vonatkozásban feladatunk, hogy a tanítványság elősegítéséért tett erőfeszítéseink közepette ne a lelkiségi különbségek, hanem az Istentől jövő közös meghívottságunk legyen a felebaráti kapcsolat meghatározó minősége és értéke.

¹⁶ WILLIAMS 2016, 2.

emberi önerőnkől, hanem Isten kegyelmes szeretetéből és Krisztus áldozatos életéből, a Szentlélek erőt adó munkálkodása nyomán formálódhat életünk Krisztus-követő egzisztenciává és életformává.

A felnőtt keresztényi létforma tanítványi megközelítése mellett hangsúlyos szerepet kap korunkban a keresztény spirituális fejlődés kérdése is. Gyülekezeti közösségi életünk gyakorlatában nem kerülhetjük meg, hogy ne reflektáljunk arra, ahogyan ma egy evangélikus gyülekezet ezzel a lehetőséggel élni tud, vagy élni szándékozik. Hogyan tudunk erre a nagyon nyilvánvaló lelki éhségre, a hitmegélés kísérésére, a hitgyakorlatok transzparenssebbé tételére a gyülekezeti életben felkészülni? Hogyan tudja a lelkész, és hogyan tudják a gyülekezet vezetői és munkatársai lelki erőforrásaikat mozgósítva a gyülekezet hitébresztő misszióját konkrét alkalmakban, programokban, eseményekben, találkozásokban megvalósítani? A lelki megújulás szükségességének bizonyosság lelkeségi hovatartozásunktól függetlenül hogyan válik meghatározó gyülekezeti karakterré, ami látható és tanulható minden gyülekezethez közeli és gyülekezettől még távoli felnőtt testvérünk számára?

A keresztény spirituális fejlődés folyamata az ember hét életdimenziójában formálhatja Istenbe vetett hitünket: lélekben, érzelmeinkben, kapcsolatainkban, értelmünkben, hivatásunkban, egészségünkben és az erőforrásainkkal való gazdálkodásunkban.¹⁷ Ezek az életterületeink elsődleges hordozói lehetnek Istentől jövő megszólítottságunknak és megérintettségünknek, és Isten Szentlelke által valóban hitre találás, újjászületés, a Krisztus-követő tanítványi élet, Isten megváltó szeretetének tanúságtétele születhet belőle.

A felnőtt tanítványi élet megvalósulásának módszertani kísérése

A felnőttkori tanítványság támogatása és kísérése feladatkörében nagy segítség lehet a gyülekezetpedagógiai tudatosság és egy gyülekezetpedagógiai stratégia megalkotása. A helyi gyülekezeti adottságok figyelembe vételével kialakíthatóak azok a munkaprogramok és kurrikulumok, amelyek segítségével valódi folyamattá tehető egy

¹⁷ CHANDLER 2014, 19.

adott gyülekezetben a tanítványi életre, az aktív és tudatos hitmegélésre való törekvés. Ehhez a stratégiai tudatossághoz nyújt segítséget az alábbi ábra, amely tanulási folyamatként írja le a hit kérdéseivel történő találkozást, és az azokban való elmélyedés hatásmechanizmusát.¹⁸ Malcolm Knowles. a felnőttek tanítására vonatkozó andragógiai modelljében egymás mellett láthatjuk az ún. pedagógiai modell mellett az andragógiai (nevezhetjük matétikai) modell célkitűzéseit is. Semmiképpen sem jelent azonban értékbeli különbséget a táblázat két oldala, inkább egy adaptív szemléletet tükröz, amely segítséget jelent az önirányított, személyes és benső motiváción keresztül történő tanulási folyamatig.¹⁹

HONNAN (pedagógiai modell)	HOVÁ (andragógiai modell)
függés másoktól vallásos kérdésekben	képesség a vallási kérdésekről való egyéni felismerésre és gondolkodásra
tudatlanság a keresztyén egyház hagyományait és irodalmát illetően	tájékozott megértése a keresztyén egyház hagyományainak és irodalmának
egyháztagok domináns viselkedésének passzív követése	kreatív rákérdezés a folyamatosan megújuló és hatékony lehetőségekre, a keresztyénség elméletének magatartássá alakítására
szűk érdeklődés a vallási kérdések iránt	egyre növekvő érdeklődés a vallás iránt
személyes problémákkal való önös törődés	mások jóléte iránti altruista törődés
a személyes értékrendszer homályos definíciója	a személyes értékrendszer világos és integráns felfogása
a személyes vallási fejlődés önigazolása	alázat a személyes vallásos fejlődés kérdésében
a keresztyén hit megélésének töredékes megvalósítása	a keresztyén hit megélésének teljes megvalósítása

Knowles pedagógiai és andragógiai modelljének összehasonlítása

Az Együtt a hit útján c. gyülekezetpedagógiai kézikönyv a felnőttoktatás módszertanát a következő definícióval és céljavaslatokkal segíti: „Az adaptív, transzformatív céloktól vezetett felnőttkatekézis módszertani alapvetése a pusztán információátadás helyett alkalma-

¹⁸ SIBA-PÁGYÁNSZKY 2019, 304.

¹⁹ Id. m. 305.

zott, a szemléletváltást elősegítő katekézis. A hitre való személyes rácsodálkozás, a perspektíva-váltás igényének felismerése leginkább feladatorientált csoportos munkán, problémamegoldáson, egyéni kutatásokon, kreatív, művészeti, zenei módszereken keresztül működik a leghatékonyabban.”²⁰ Mindezen lehetőségek megvalósításához a felnőttkatechetikai alkalmak szervezésekor érdemes megfontolni a következő 10 pontban összefoglalt módszertani útmutatót:²¹

1. A felnőttek akkor érzik jól magukat egy programon, ha tisztelettel fogadják őket és azt érzik, hogy ők maguk is tehetnek valamit azért a programért vagy alkalomért.
2. A felnőttek akkor tanulnak a legjobban, ha korábbi tapasztalataikra építhetnek. Akkor tudnak változni, ha jobban megérthetik, hogy honnan jönnek, és merre tartanak.
3. A felnőttek motivációjához szükséges, hogy részt vegyenek és feladatot kapjanak az alkalmak, órák megtervezésében.
4. A felnőttek akkor tudnak aktív résztvevőkké válni, ha fizikailag kényelemben érzik magukat, és kapcsolatot építhetnek ki a többiekkel. A felnőttoktatás módszertanában is elengedhetetlenül fontos szerephez jut a befogadó, tiszteletteljes légkör, a barátságos vendégfogadás és vendéglátás.
5. A felnőttek olyan programokat kedvelnek, ahol kortársaikkal lehetnek együtt, és szabadon tanulhatnak. A túlstrukturált, száraz információátadásra építő programok nem hatékonyak.
6. Fontos a többféle andragógiai tanulási módszer alkalmazása.
7. A felnőttek szívesen oldanak meg problémákat és feladatokat, és szívesen beszélgetnek intellektuális kérdésekről is a hitükkel kapcsolatban.
8. A felnőttek számára fontos, hogy a tanulási folyamat során érzékeljék az elért eredményeket. Ezek lehetnek képességi vagy önértékelési eredmények. A tanítás és a tanulás célmeghatározásának egyeztetése, közös kialakítása a tanulási folyamatban résztvevők számára a közös felelősségvállalás megvalósulását segíti elő.

²⁰ Id. m. 307.

²¹ Id. m. 308.

9. A felnőttek jól reagálnak arra, ha a vallás és a spiritualitás segít életük kérdéseinek integrálásában, és nem teherként kell megélniük. A felnőttek olyan katekézisre nyitottak, ami segít nekik valós életük kérdéseiben és élettapasztalataikban.
10. A felnőttek életében sok akadály gördülhet a felnőttoktatási alkalmon való részvétel elé. A legnagyobb probléma a megfelelő időpont megtalálása, és a gyermekekre való felügyelet az órák idején. A sikeres felnőttoktatási programok figyelembe veszik ezeket az igényeket, és olyan gyülekezeti csoportokat mozgósítanak, amelyek segíteni tudnak a felnőttoktatásban résztvevőknek.

A teológiai reflexió lehetőségei a tanítványi lét erősítésére

Az emberi élet és az Istenben bízó hit közös útján szinte minden életkorban van egy közös jellemző, ezek pedig a kérdések. A világ megismerésének folyamatában, a hit titkait megfejteni vágyó erőfeszítéseinkben a kérdések segítenek bennünket a megértésben, az érzelmek tisztázásában, és a megtapasztalásainkban. A hit kérdései elválaszthatatlanok attól, mit él meg az ember a hétköznapi világában, hogyan interpretálja élete eseményeit, fordulópontjait, örömeit és dilemmáit. A kérdéseink igénylik, hogy párbeszéd formájában válaszokat kapjunk rájuk. Keresztény közösségeinkben még több lehetőséget szükséges biztosítanunk, hogy Istennel, önmagunkkal és a keresztény közösséggel dialógusban lehessünk. Ezek a beszélgetések lehetőséget nyújtanak arra, hogy a felgyorsult élet közepette megálljunk, szavakba foglaljuk érzéseinket és tapasztalatainkat, és megengedjük, hogy mások is hallják életünk történeteit, örömeinket és dilemmáinkat egyaránt. Egymás meghallgatásának kölcsönös nyitottságában formálódhat az, ahogyan megértjük önmagunkat, Istent és a világot.

A tudatosabb keresztény élet formálódásának segítésére a gyakorlati teológia egyre tudatosabban alkalmazza a teológiai reflexió, az ún. teológiai reflektivitás lehetőségét. A teológia reflexió az a folyamat, ami által a keresztény ember Istenbe vetett hitét a mindennapi tapasztalatokhoz tudja kapcsolni.²² A folyamat célja a teológiai meg-

²² STONE-DUKE 2006, v.

értés fejlesztése, egy olyan szintű tudatosság kialakítása, amely képes az életeseményeket és élettapasztalatokat a keresztény hit szempontjából értelmezni, és abból személyes következtetéseket levonni.

Keresztény hitgyakorlatunkban a teológia művelői speciális szereppel és felelősséggel vannak felruházva. Az egyház közösségében a teológiai képzés elvégzése által ők képviselik a keresztény hit teológiai szempontú megértését. Kimondatlanul is „magasabb” színvonalon állnak, sokszor nem csak teológiai ismereteiket figyelembe véve, hanem sokak szemében még mintha „az üdvösség létráján” is magasabb pozíciót foglalnak el. Az egyetemes papság elvét valló evangélikus egyház számára az ilyen régi berögződések nem csupán hátráltatják a teológiai kérdésekben való fejlődést, de egyenesen károsak a hitmegélés gyakorlatára nézve is. Stone és Duke teológiai gondolkodásról írott könyvükben egyértelműen és bátran megfogalmazzák, hogy keresztény ember egyben teológus is, és ez a definíció kivétel nélkül mindenkire igaz.²³ A teológiai reflexió szükségességét a következőképpen támasztják alá: „Hitünk egyszerre Isten ajándéka és emberi válasz is: a teológia szerves része ennek az emberi válasznak. A teológia a megértés keresése - az életről a hit fényében történő gondolkodás folyamata, amelyet a keresztények hivatásukból adódóan gyakorolnak.”²⁴

Stone és Duke különbséget tesznek a hitről történő gondolkodás és beszéd két szintje között: beépült teológiai meggyőződésnek nevezik azt a hittel kapcsolatos, tulajdonképpen reflektálatlan gondolkodást, amelyben nem nyílik az egyébként magát Isten-hívőnek tudó ember számára lehetősége arra, hogy meggyőződéseit, elképzeléseit, hittapasztalatait időről időre átgondolja, megnyissa, párbeszéd tárgyává tegye. Sokan az ilyen típusú meggyőzések miatt válnak egyoldalúan támadóvá, ha akár erkölcsi, akár társadalmi kérdésekben dilemmát találnak, és beszélgetés helyett csupán meggyőződésüket védelmeszik.²⁵ A beépült teológiai meggyőzések arra is példát adnak, ha valaki hitéről rendkívül egyszerű fogalmakkal tud csak be-

²³ Id. m. 2.

²⁴ Id. m. 2.

²⁵ Id. m. 15.

szélni, és nem tapasztalja meg a hit lelki és intellektuális mélységét, és a hit kifejezése lehetőségeinek gazdag teológiai tárházát.

A beépült teológiai meggyőződések tulajdonképpeni természetessége mellett szükséges rámutatni a tudatos teológia reflexió lehetőségére és jelentésére: „A tudatos reflexió megkérdőjelezi azt, amit eddig természetesnek vettünk. Az alternatív értelmezések egész sorát vizsgálja meg a legmegfelelőbbet keresve, és arra törekszik, hogy a hit értelmét világosan és következetesen fogalmazza meg.”²⁶

A tanítványi létre való elhívás közelebb van a tudatos teológiai reflexió alapján történő teológiai gondolkodáshoz, mint a beépült teológiai meggyőződések reflexió nélkül maradt valóságához.²⁷ Ha felismerjük a tanítványi létben a spirituális formálódás lehetőségét, akkor ez a formálódás magába foglalja azt is, hogy Istenbe vetett hitünk erősödik, ellenállóvá válik, és képessé lesz a növekedésre, mélyülésre, akár még korábban magától értődnének vett értelmezési helyzetek újbóli átgondolására is. „Arra kaptunk elhívást, hogy mélyebb ismereteket szerezzünk Istenről és önmagunkról, és hogy ennek a megismerésnek az életünkre és a világra vonatkozó következményeit együttesen vonjuk le.”²⁸

Az elmélyültebb és tudatosabb teológiai reflektivitás fejlesztése új kihívás az egyház katechetikai szolgálatában. Új gondolkodást, új stratégiát igényel, ami kreatív gyülekezetpedagógiai módszereken keresztül igyekszik minél több olyan lehetőséget teremteni, ahol ez a reflektív folyamat megvalósulhat. Nem csupán a klasszikus prédikáció-szerű bibliaórák megújulásán kell gondolkodnunk, hanem egy olyan gyülekezetpedagógiai módszertani megoldásokon, amelyek segítik a tudatos teológiai reflexió elsajátítását, és a tanítványi létbe történő integrációját. A teológiai reflexiós modellek módszertana szívesen alkalmazza a vezetett beszélgetést, esetfeldolgozást, naplózást, közös forrásszöveg-feldolgozást (bibliai, szépirodalmi szövegek), történetmesélést (személyes történetek, gyülekezetek története) vagy művészetterápiát.

²⁶ Id. m. 17.

²⁷ GRAHAM-WALTON-WARD 2019, 2.

²⁸ STONE-DUKE 2006, 25.

Az alábbi kérdések inspirációt és motivációt szeretnének nyújtani teológiai reflektivitást elősegítő beszélgetésekhez. Az itt felsorolt kérdések célja, hogy /1/ segítsenek egy helyzet vagy egy dilemma teológiai hátterének a beazonosításában, /2/ hozzájáruljanak az adott helyzet és Isten akarata vagy igazsága közötti különbség összehangolásához, és /3/ segítsék az új megoldások vagy új utak felfedezését az adott kérdés feldolgozása tekintetében.²⁹

/1/

Milyen hit vagy meggyőződés állt adott cselekvésem mögött? Mi az, aminek inkább ott kellett volna állnia? Milyen teológiai témához vagy kérdéshez tartozik ez az adott helyzet? Hogyan sikerült az adott szituációt megoldanom? Mi működött? Mi az, ami nem működött? Hogyan érzem most magam az adott szituáció után? Voltam-e már hasonló helyzetben? Mire emlékeztet ez a szituáció?

/2/

Hogyan tudnám jobban összehangolni az adott helyzetben adott reakciómat azzal, amit hiszek és gondolok? Hogyan kellett volna reagálnom, vagy cselekednem? Miről van most szó? Milyen feltételezésekkel állok a szituációhoz? Mi olvasható a sorok között? Amit éreztem, hogyan viszonyul lelki egészségemhez? Empatikusan tudtam-e viszonyulni mások érzéseihez? Miben éreztem Isten munkálkodását? Hogyan végződhet mindez? Hogyan tud az adott szituáció összhangban maradni a jézusi kegyelemmel és igazsággal?

/3/

Vannak olyan bibliai történetek vagy az egyháztörténetnek olyan epizódjai, amelyek hasonlóak lehetnek ehhez a szituációhoz? A múltban hogyan kezeltem az ehhez hasonló helyzeteket? Hogyan kezelték mások? Mit javasol a szakirodalom? Hogyan érhető el ebben a helyzetben egy win-win megoldás? Mi a legmegfelelőbb megoldás, és miért? Mit jelent ebben az esetben a keresztény megoldás? Mit vár el Isten? Milyen elvek, cselekedetek, koncepciók azok, amelyekre máskor is lehet támaszkodni majd?

²⁹ A kérdések egy gyülekezeti szituációt, egy szolgálati helyzetet feltételeznek, amelynek feldolgozása a teológiai reflexió módszerével történik. WILSON-WAGGONER 2020, 47-53.

Új utak keresése a felnőttkori tanítványi élet megvalósítása felé

Akár a konfirmációra, akár a felnőttek között végzett katechetikai szolgálatra gondolunk, egy jól felépített gyülekezetpedagógiai és missziói stratégia hatékonyan segítheti a gyülekezet szolgálatát. A megújulás lépéseit gyülekezetenként, helyzetenként szükséges meghatározni, de az alábbi módszertani megoldások további ötleteket adhatnak a szolgálatunk fejlesztéséhez:

- gyülekezeti katechetikai munkatársak képzése
- találkozás-jellegű programok a klasszikus óraszerű tanítás helyett, melyek elősegíthetik a kötetlenebb bibliatanulmányozást és reflektív beszélgetéseket;
- projekt-alapú tanulás, amely támogatja az aktív részvételt;
- a konfirmáció hosszabb és rugalmasabb idejű tervezése a gyülekezeti szocializáció megszilárdítása és az elmélyültebb reflexiós munka kialakítása érdekében;
- a családok intenzív bevonása a konfirmációi felkészítésbe és a konfirmációi istentiszteletbe;
- az élethosszig tartó katechézis stratégiai megvalósítása a gyülekezetben, a felnőttkeresztség és a felnőttkonfirmáció lehetőségének meghirdetése és az arra történő felkészítés;
- kapcsolatokra építő katechézis az ifjúság, a gyülekezetvezetés, a presbitérium, a családok, gyülekezeti csoportok bevonásával;
- kiscsoportok működésének bátorítása bibliatanulmányozás, imádság, szabadidős programok megvalósítása érdekében;
- az istentisztelet közös ünneplésének intergenerációs megvalósítása a családi istentiszteletek homiletikai, liturgikai, katechetikai és spirituális értékeinek gyülekezeti istentiszteleti szintre való emelésével;
- a gyülekezet minden generációja számára tudatosabb bibliaolvasási gyakorlat kialakítása, a bibliaértelmezés tanulásának és a bibliai történeteken alapuló reflektív beszélgetések gyakoriságának növelése;
- konfirmandusok, fiatalok és felnőttek aktív bevonása a gyülekezet diakóniai szolgálatába az önkéntes szolgálat lehetőségének megteremtése által;

- konfirmációi, ifjúsági, felnőttkatechetikai együttműködés közelben lévő gyülekezetekkel, szorosabb kapcsolódás kialakítása egyházmegyei, egyházkerületi és országos egyházi szinten.

Ha az emberi életútrol, gyülekezeteink és egyházunk jövőjéről gondolkodunk, bizonyára sokféle lehetőség, sokféle irány szóba jöhet azzal kapcsolatban, milyen jövőkép áll vajon előttünk. Ebben a folyamatban vezessen és erősítsen bennünket is az hitvallás, amit Péter válaszolt az őt kérdező Jézusnak akkor, amikor a széles tanítványi körből sokan elhagyták őt, és csak a 12 legközelebbi tanítvány maradt vele. A lehetséges jövőképek közül a tanítvány Péter Jézust, a Vele való közösséget, az ő követését választotta: "Uram, kihez menénk? Örök élet beszéde van nálad." (Jn 6,68)

A 2023-as év gyülekezetpedagógiai szolgálatához, a tervekhez, programjaink megvalósulásához nyújtson bátorítást Dietrich Bonhoeffer bizonyágtétele Jézus Krisztus követéséről: „Amikor a Szentírás Jézus követéséről beszél, akkor azzal az ember felszabadítását hirdeti meg minden emberi rendelkezés, minden nyomasztó, terhelő, neki gondot és lelkiismereti gyötrelmet okozó kényszer alól. A követésben az emberek saját törvényeik kemény igájából Jézus Krisztus könnyű igája alá kerülnek. Árthat-e ez Jézus parancsa komolyságának? Nem, sőt inkább csak ott válik lehetségessé az emberek teljes felszabadítása a Jézussal való közösségre, ahol megmarad Jézus teljes parancsa, a feltétlen követésre hívás. Aki maradéktalanul követi Jézus parancsát, aki ellenkezés nélkül vállalja Jézus igáját, annak könnyű a hordozni való teher; az ennek az igának könnyű terhe alatt erőt kap ahhoz, hogy ellankadás nélkül járjon a helyes úton. ... Jézus semmit sem követel tőlünk anélkül, hogy ne adna erőt a megtételéhez. Jézus parancsa sohasem akar életet rombolni, hanem az életet megtartani, erősíteni, gyógyítani akarja.”³⁰

³⁰ BONHOEFFER 2007, 18-19.

Felhasznált szakirodalom

- BONHOEFFER, Dietrich: Követés. Luther Kiadó, Budapest, 2007.
- CHANDLER, Diane J.: Christian Spiritual Formation: An Integrated Approach for Personal and Relational Wholeness. InterVarsity Press, 2014.
- GRAHAM, Elaine – WALTON, Heather – Ward, Frances: Theological Reflection. Methods. 2nd Edition. SCM Press, London, 2019.
- NÉMETH Dávid: Mi a gyülekezetpedagógia? In: Siba Balázs - Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv. Kálvin Kiadó, Budapest, 2019. 11-46.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: A gyermekúrvacsora és a konfirmáció aktuális kérdései. Lelkipásztor 96/11. 2021, 407-412.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: A konfirmáció célja és gyakorlata. Lelkipásztor 96/8-9. 2021, 324-326.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: Kontextuális kérdésfelvetések a gyülekezetpedagógiában. Lelkipásztor 95/5. 2021, 172-175.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: Tanítás és tanulás felnőttkorban. Szemléletváltás a felnőttkatekézisben. Evangélikus Hittudományi Egyetem, Budapest, 2015.
- SCHNEIDER, Silvio (ed.): Handbook for Confirmation Ministry. Lutheran World Federation, Geneva, 1998.
- SIBA Balázs – PÁNGYÁNSZKY Ágnes: A harmadik évtized életkérdései és a kisgyermekes szülők katekézise. In: Siba Balázs – Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv. Kálvin Kiadó, Budapest, 2019. 289-314.
- SIBA Balázs – SZABÓNÉ LÁSZLÓ Lilla – PÁNGYÁNSZKY Ágnes: Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv. Kálvin Kiadó, Budapest, 2019.
- STONE, Howard W. – DUKE, James O.: How to Think Theologically. Fortress Press, Minneapolis, 2006.
- SZABÓ Lajos: Tanítvánnyá tétel. In: Siba Balázs - Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv. Kálvin Kiadó, Budapest, 2019. 365-394.
- WILLARD, Dallas: The Great Omission. Reclaiming Jesus's Essential Teachings on Discipleship. Harper Collins e-book, 2006.
- WILLIAMS, Rowan: Being Disciples. Essentials of the Christian life. SPCK Publishing, London, 2016.
- WILSON, Jim L. – WAGGONER, Earl: A Guide to Theological Reflection. A Fresh Approach for Practical Ministry Courses and Theological Field Education. Zondervan Academic, Grand Rapids, Michigan, 2020.